128923 ـ جازانه بىلەن مۇئامىله قىلىدىغان بانكا بىلەن ئىسلام بانكىسى ئارىسىدىكى پەرق توغرىسىدا

سۇئال

ئىسلام بانكىسى جازانه شەكىلده مۇئامىله قىلمىسا، قانداق پايدا ئالىدۇ؟ بانكىنىڭ نېمه مەنپەئەتى بولىدۇ؟، قىلغان خىزمەتنىڭ بەدىلىگه ئالغان پۇل جازانه قاتارىغا كىرەمدۇ؟، ئىسلام جازانه مۇئامىلىسى دەپ قارايدىغان مۇئامىله نېمىلەردىن ئىبارەت؟. بۇ ھەقته چۈشەنچه بېرىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

تەپسىلى جاۋاپ

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىله تاۋابئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

بىرنچى: تىجارەت بانكىلىرى تايىنىدىغان ئاساسلىق پايدا سىستېمىسى چەكلەنگەن ـ ھارام بولغان جازانه پرىنسىپىدىن ئىبارەت بولۇپ، جازانه شەكىلده قەرز بېرىش ۋە قەرز يېغىش ئاساسىغا تۈرغۈزىلىدۇ. مەزكۇربانكا خېرىدارىغا مەلۇم پايدىنىڭ بەدىلىگه پۇل قەرز بېرىدۇ، بانكىدا پۇل ئامانەت قويغان كىشىمۇ مەلۇم پايدىنىڭ بەدىلىگه پۇلىنى بانكىغا قەرز بەرگەن بولىدۇ، پايدا ئاساسىغا قەرز مۇئامىله قىلىش بولسا، ئۇنىڭ ھاراملىقىغا ئىسلام ئالىملىرى بىرلىككه كەلگەن جازانىدىن ئىبارەتتۇر. بۇ ھەقته تېخىمۇ چوڭقۇر مەلۇمات ئىلىش ئۈچۈن 110112 ـ نومۇرلۇق سوئالنىڭ جاۋابىغا قارالسۇن.

ئىسلامى بانكا ۋە پۇل مۇئامىله ئورۇنلىرى شەرئىتته دۇرۇس بولغان ئىلىم ـ سېتىم، پايدىنى تەڭ ئېلىش، شېرىكچىلىك ۋە ئۇنىڭدىن باشقا تۈرلۈك شەكىلدىكى مەبلەغ سىلىش مۇئامىلىلىرىگه تايىنىدۇ. بۇنىڭدىن سىرت، پېرېۋوت چېكىدىن كېلىدىغان پايدىلار ۋە پۇل ئالماشتۇرۇشتىن كەلگەن پايدىلارغا تايىنىدۇ.

يۇقىرىدىكى مىسال دۇرۇس بولغان مۇئامىله بىلەن جازانه مۇئامىلىسىنىڭ ئارىسىدىكى ۋە ئىككى مۇئامىلىنىڭ بىرىنى ئىجرا قىلغاندا بانكىنىڭ قانداق پايدا ئالىدىغانلىقى توغرىسىدىكى ئاددى پەرق. مۇئامىله قىلغۇچى ئۆزىنىڭ ئىقتىسادىنى كۆپەيتىش ۋە پايدا ئېلىشنى مەقسەت قىلسا ئىقتىسادىنى تولۇق ھېساب بىلەن جازانه بانكىسىغا ئامانەت قويىدۇ، بانكا ئۇ كىشىگه ئەسلى سەرمايىسىنى ساقلاشقا كاپالەتلىك قىلىش بىلەن مەلۇم مۇددەتته مەلۇم مىقدارىدا پايدا بېكىتىپ بېرىدۇ. بۇ ھەقىقەتته جازانه شەكلىدىكى قەرز مۇئامىلىسىدۇر، مۇئامىله قىلغۇچى بانكىغا قەرز بېرىدۇ، بانكىنىڭ بېرىدىغان پايدىسى ئامانەت قويۇلغان مالدىن كېلىدۇ، بانكا ئۇ مالنى باشقا بىر مۇئامىله قىلغۇچىغا قەرز بېرىپ، قەرزدىن ئۆسۈم شەكلىده پايدا ئالىدۇ. نەتىجىده: بانكا قەرز بېرىدۇ، قەرز ئالىدۇ ۋە ئوتتۇرىدىن پايدا ئالىدۇ.

ئىسلام بانكىسىدىكى مەبلەغ سىلىش يوللىرىنڭ بىرى، مۇئامىلە قىلغۇچىدىن مەلۇم مىقداردا ئىقتىساد ئالىدۇ. بانكا بۇ مەبلەغنى شەرئىەت يولغا قويغان دائىرە ئىچىدە تىجارەت قىلىدۇ. تىجارەت يوللىرى ئىككى تەرەپ پايدىنى تەڭ نىسبەتتە ئېلىش ياكى يوللۇق بولغان ئۆي مۇلۈكچىلىك دېگەندەك ئىشلارنى قىلىدۇ، پۇل بەرگۈچى مەلۇم نىسبەتتە پايدىغا ئېرىشىدۇ، بانكىمۇ تىجارەتكە قاتناشقان تەرەپ بولۇش سۈپىتى بىلەن مەلۇم نىسبەتتە پايدا ئالىدۇ، شۇ ئارقىلىق بانكا مەلۇم نىسبەتتە يوللۇق بولغان پايدىغا ئېرىشىدۇ، بۇلارنىڭ ئېرىشكەن پايدىسى جازانە بانكىسىنىڭ هارام يول بىلەن ئېرىشكەن پايدىسىدىن بىر قانچە هەسسە كۆپ بولىدۇ، لېكىن پايدىنى مەلۇم نىسبەتتە تەڭ ئېلىش شەكىلدە تىجارەتكە قەدەم بېسىش بولسا خەتەرلىك ئىش بولۇپ، بۇنىڭدا يوللۇق بولغان پايدىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن كۆپ تىرىشچانلىق قىلىش، هەتتا بۇنىڭ نەتىجىسى كۆرۈلگۈچە توختىماي تىرىشچانلىق كۆرسىتىش كېرەك بولىدۇ.

يۇقىرىقى مىسالدا بايان قىلىنغاندەك ئىسلام بانكىسى بىلەن جازانە بانكىسى ئارىسىدىكى پەرق، ئۇ هارام بولغان جازانە شەكىلدىكى قەرز بىلەن بەزى ۋاقىتتا مۇزاربەت قىلغۇچى(پۇل چىقارغۇچى)ئۆزىنىڭ مېلىنى زىيان تارتىدىغان يوللۇق بولغان شېرىكچىلىك بولۇپ بۇنىڭدا ئەسلى مالغا كاپالەتلىك قىلىنمايدۇ، ئەمما پايدا ئالغاندا هالال مالنى پايدا ئالىدۇ.

ئاساسى مەقسەت: ئىسلام بانكىسىنىڭ پايدا ئېلىشى ئۈچۈن يوللۇق بولغان نۇرغۇن يوللار بار، شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ بانكىلار تەرەققى قىلىپ كېڭەيدى. هەتتا مۇسۇلمان بولمىغان بەزى دۆلەتلەر ئىسلام پۇل-مۇئامىلە پرىنسىپىنى قوللىنىش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىۋاتىدۇ، چۈنكى بۇنىڭدا هەقىقى پايدا رويابقا چىقىدۇ، ۋەيران بولۇش ۋە زىيان تارتىشقا سەۋەب بولىدىغان جازانە تۈزىمى بۇزۇلۇپ هالاكەتكە يۈزلىنىۋاتىدۇ. بۇ هەقتە تېخىمۇ كۆپ مەلۇماتقا ئىگە بولۇش ئۈچۈن 113852 - نومۇرلۇق سوئالنىڭ جاۋابىغا قارالسۇن.

ئىككىنچى: جازانە شەكىلدىكى مۇئامىلىلەرمۇ ئىنتايىن كۆپ بولۇپ، ئۇنىڭ جۈملىسىدىن: مەلۇم نىسبەتتە پايدا ئېلىش شەرتى بىلەن قەرز بېرىش ۋە قەرز ئېلىش، ئوخشاش تۈردىكى پۇللارنى نېسى ياكى ئىككىنچى بىرى نېسى (دوللارنى دوللارغا، لىرانى لىراغا، يۈەننى يۈەنگە)بىر-بىرىگە ئالماشتۇرۇش، ئالتۇننى ئالتۇنغا كەم-زىيادە ياكى نېسى شەكىلدە ئالماشتۇرۇش، ماهىيىتى جازانە قەرزگە قايتىدىغان ئىشلار، تىجارەت هۆججىتى، بانكا چېكى، پاي سىلىش گۇۋاهنامىسى، مۇددەتكە بۆلۈپ بېرىش سوۋدىسىدا كېچىكتۈرگەنلىك سەۋەبىدىن ئېلىنىدىغان جازا، ئىناۋەتلىك كارتىنى تارتىۋېلىش قاتارلىقلاردىن ئىبارەت بولۇپ، بۇ هەقتە تەپسىلى مەلۇمات هاسىل قىلىش ئۈچۈن تور سەهىپىمىزدىن مۇشۇ مەسىلىگە ئالاقىدار تېمىغا مۇراجىئەت قىلىنسۇن.

ئاللاه تائالا هەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.